

ANALÝZA

25. dubna 2022

Analýza sektorových účtů – 4. čtvrtletí 2021

Ve 4. čtvrtletí 2021 už měla protiepidemická opatření spíše omezenější vliv na českou ekonomiku. Zejména v průmyslu ale vrcholily problémy s narušením dodavatelských řetězců, které se projevovaly zpomalením růstu hrubé přidané hodnoty nefinančních podniků. Rostoucí obavy domácností z dalšího ekonomického vývoje se negativně promítaly do vývoje spotřeby, což vedlo k opětovnému nárůstu úspor. Sektor vládních institucí hospodařil s deficitem, i když se objem některých výdajů zvýšených v souvislosti s řešením pandemie vrátil k předkrizové úrovni.

Nefinanční podniky

Ve 4. čtvrtletí 2021 se překážky související s pandemií, která ke konci roku posilovala, otiskovaly do vývoje české ekonomiky méně než dříve. Hlavní slovo mělo spíše narušení globálních dodavatelských řetězců, které se projevilo nedostatkem součástí hlavně ve výrobě motorových vozidel, a také všeobecný prudký růst cen. Zatímco služby pokračovaly na cestě k zotavení z pandemického propadu, průmysl jako celek ztrácel. Hrubá přidaná hodnota (HPH) nefinančních podniků (NP) ve srovnání se slabším 4. kvartálem 2020 celkově vzrostla o 45,9 mld. korun¹. Reálný přírůstek HPH nefinančních podniků dosáhl 2,8 %². Podle sezónně očištěných údajů ale HPH mezičtvrtletně klesla o 1,8 mld. korun. Šlo o druhý pokles v řadě. Za celý rok 2021 se HPH nefinančních podniků zvýšila o 222,0 mld. korun, což představovalo reálný nárůst o 2,9 %.

Celková zaměstnanost v sektoru NP byla ve 4. čtvrtletí 2021 meziročně vyšší o 1,6 %³. V absolutních číslech ale zaměstnanost nadále zaostávala za stejným obdobím let 2018 a 2019. Nefinanční podniky vyplatily zaměstnancům meziročně o 34,5 mld. korun (7,2 %) více ve formě náhrad. Tempo tak oproti předchozímu čtvrtletí mírně zpomalilo. Objem samotných mezd a platů, které NP vyplatily, byl vyšší o 33,1 mld. korun (9,2 %), zatímco sociální příspěvky zaměstnavatelů meziročně rostly jen o 1,4 mld. (1,2 %). Stagnace u sociálních příspěvků byla dána srovnáním s koncem roku 2020, kdy příspěvky zahrnovaly prostředky vyplacené v rámci stabilizačních programů zaměstnanosti, které na konci roku 2021 už byly pozastaveny. Oproti 3. čtvrtletí 2021 se sezónně očištěný objem náhrad zaměstnancům NP zvýšil o 3,0 mld. korun (0,6 %). Za celý rok 2021 objem náhrad zaměstnancům vzrostl o 122,6 mld. korun (6,8 %), z toho se mzdy a platy zvýšily o 95,3 mld. (6,7 %) a sociální příspěvky zaměstnavatelů o 30,3 mld. (7,0 %). Podobně jako v roce 2020 byla nad obvyklou úroveň zvýšena položka imputovaných příspěvků⁴, do kterých byly zahrnuty prostředky z podpůrných programů. Nefinanční podniky obdržely ve 4. čtvrtletí 2021 23,2 mld. korun ve formě dotací. To bylo meziročně o 13,6 mld. méně a projevovat se tak nižší objem prostředků vyplacených v rámci podpůrných programů⁵. Oproti stejnému období roku 2019 byl objem dotací vyšší o 4,7 mld. korun.

¹ Není-li uvedeno jinak, jsou všechny údaje použité v textu bez sezónního očištění.

² Do reálného vyjádření převedeno s pomocí celkového deflátoru HPH. Ve 4. čtvrtletí 2021 dosahoval meziroční deflátor HPH 2,6 %, za celý rok 2021 to byla 4,0 %.

³ V osobách; úvazky pře počteny na plnou pracovní dobu.

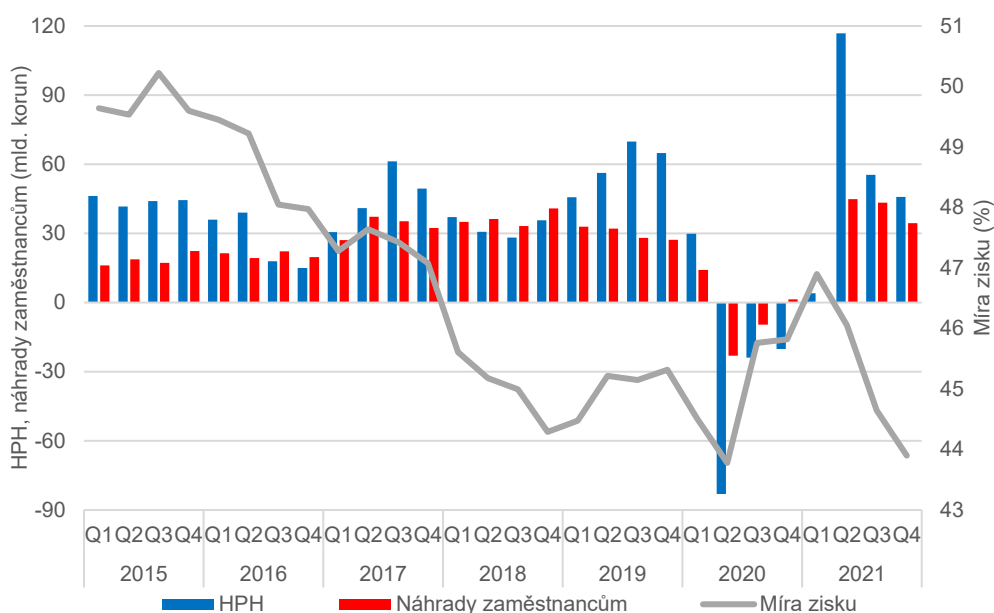
⁴ Ty dosáhly loni 28,7 mld. korun, což bylo meziročně o 3,3 mld. méně. V roce 2019 ale položka činila 8,8 mld. korun.

⁵ Dotace související s pandemií dosahovaly vrcholu v první polovině roku 2021 a zahrnovaly prostředky v rámci programů COVID nájemné pro podnikatele, COVID ubytování a dalších. Informace o pohybech ve statistice výdajů

ANALÝZA

Hrubý provozní přebytek NP ve 4. čtvrtletí meziročně klesl o 2,9 mld. korun a dosáhl 376,6 mld. Mezičtvrtletně klesl sezónně očištěný hrubý provozní přebytek o 7,2 mld. korun. Mírně totiž klesala HPH, rostly mzdové náklady a sektoru NP již v takové míře nepomáhaly dotace. Výsledná míra zisku NP⁶ mezičtvrtletně klesla o 0,7 p. b. na 43,9 % (sezónně očištěno), a klesla tak dokonce pod úroveň před rokem 2020. Meziročně míra zisku klesla o 2,7 p. b. (sezónně neočištěno). Za celý rok 2021 hrubý provozní přebytek NP narostl o 115,0 mld. korun. Míra zisku činila 45,4 % a zvýšila se o 0,7 p. b.

Graf 1: Meziroční nominální přírůstek HPH a náhrad zaměstnancům (v mld. korun), míra zisku (sezónně očištěno, v %)

Zdroj: ČSÚ, národní účty

Ve 4. čtvrtletí se deficit salda důchodů z vlastnictví NP meziročně zmínil o 36,3 mld. korun na 76,7 mld. To je nejmírnější deficit za 4. kvartál od roku 2009. Na straně zdrojů došlo k meziročnímu poklesu důchodů z vlastnictví o 15,2 mld. korun, z toho se úroky zvýšily o 6,5 mld., ale rozdělované důchody společností se propadly o 24,2 mld. Na straně užití byl objem vyplacených důchodů z vlastnictví meziročně nižší o 51,6 mld. korun, přičemž rozdělované důchody společností klesly o 89,1 mld., zatímco reinvestované zisky vzrostly o 34,1 mld. Za celý rok 2021 se saldo důchodů z vlastnictví prohloubilo o 38,4 mld. korun na 413,4 mld. Objem důchodů z vlastnictví na straně užití vzrostl o 35,9 mld. korun. Z toho reinvestované zisky narostly o 44,2 mld. korun, zatímco rozdělované důchody společností byly nižší o 4,0 mld. (celkově byly nejnižší od roku 2014). Na straně zdrojů klesl objem důchodů z vlastnictví o 2,4 mld. Vyšší byly

a příjmů vládních institucí jsou obsaženy v metodické poznámce zveřejněné na <https://www.czso.cz/csu/czso/metodicka-poznamka-k-vladni-financni-statistice-2020-covid-19-01042021>.

⁶ Míra zisku nefinančních podniků je definována jako podíl hrubého provozního přebytku k hrubé přidané hodnotě (B.2g / B.1g).

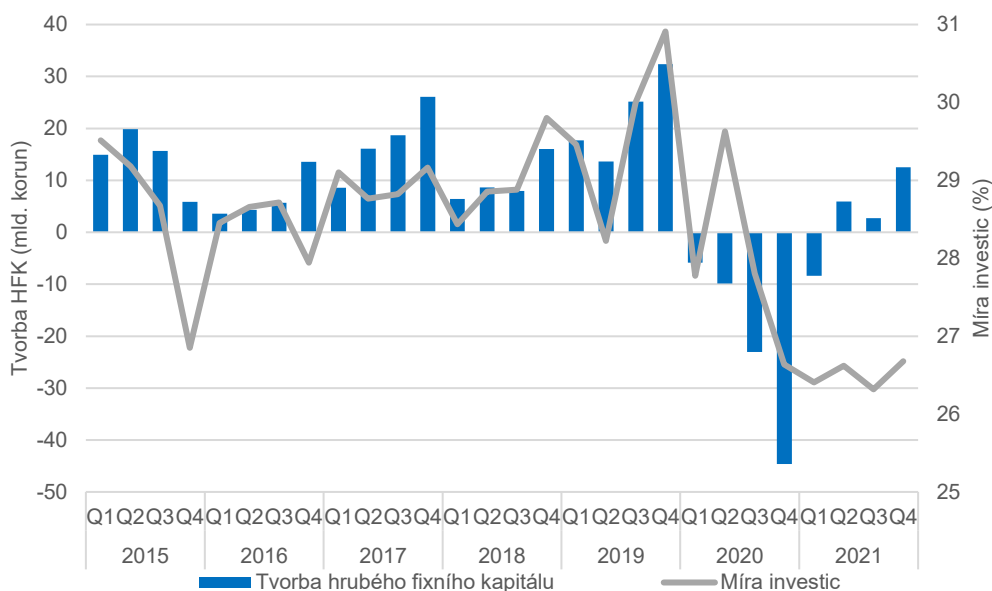
ANALÝZA

úroky (+7,1 mld. korun) i reinvestice (+4,6 mld.), ale o výrazných 14,4 mld. klesly rozdělované důchody společností.

Ve 4. čtvrtletí došlo k dalšímu meziročnímu zmírnění deficitu druhotných důchodů. Ten se snížil o 13,8 mld. korun na 38,6 mld. Meziročně nižší byly zejména běžné daně z důchodů a jmění, které NP zaplatily (–15,2 mld. korun), a také jimi placené ostatní běžné transfery (–9,5 mld.). Tyto propady převýšily pokles objemu prostředků, které NP obdržely – ostatní běžné transfery byly nižší o 10,9 mld. korun. Ukončení podpůrných programů, které v předchozích čtvrtletích zvyšovaly sociální příspěvky nad jejich obvyklou úroveň, se projevilo návratem této položky k předkrizové hodnotě. Na saldo tyto pohyby neměly vliv. Za celý rok 2021 se objem běžných daní z důchodů a jmění zaplacených NP snížil o 41,8 mld. korun (celkový objem 118,8 mld. byl nejnižší od roku 2014). Zaplacené ostatní běžné transfery byly nižší o 5,0 mld. korun, zatímco transfery, které nefinanční podniky loni obdržely, klesly o 9,5 mld.

Hrubé úspory NP dosáhly ve 4. čtvrtletí 258,6 mld. korun, což bylo meziročně o 47,3 mld. více a šlo o nejvyšší zaznamenanou úroveň hrubých úspor. Míra úspor NP⁷ dosáhla 29,9 %, což bylo meziročně více o 4,0 p. b. Ve srovnání se stejným obdobím z minulých let byla míra úspor za 4. čtvrtletí 2021 mimořádně vysoká. Za celý rok 2021 se hrubé úspory NP zvýšily o 113,9 mld. korun na 972,9 mld. Míra úspor loni vyšplhala o 1,6 p. b. na 28,8 %, nejvíce od roku 2001.

Graf 2: Meziroční nominální přírůstek tvorby hrubého fixního kapitálu (v mld. korun) a míra investic (sezónně očištěno, v %)

Zdroj: ČSÚ, národní účty

Ve 4. čtvrtletí nefinanční podniky obdržely celkově 10,7 mld. korun ve formě kapitálových transferů, prakticky stejně jako v tomtéž období roku 2020. Z toho 9,0 mld. korun tvořily investiční dotace (meziročně +0,6 mld.) a ostatní kapitálové transfery činily 1,8 mld. (–0,6 mld.). Za celý rok

⁷ Míra úspor nefinančních podniků je definována jako podíl hrubých úspor na hrubé přidané hodnotě (B.8g / B.1g).

ANALÝZA

2021 kapitálové transfery náležející nefinančním podnikům dosáhly 36,0 mld. korun, což bylo meziročně o 1,1 mld. více. Nefinanční podniky ve 4. čtvrtletí 2021 meziročně posílily svou investiční aktivitu a jejich výdaje na tvorbu hrubého fixního kapitálu vzrostly o 12,5 mld. korun. Podle sezónně očištěných údajů byly jejich investice vyšší o 2,6 mld. korun. Míra investic⁸ NP se zvýšila o 0,4 p. b. na 26,7 % (sezónně očištěno) a nadále setrvala na poměrně nízké úrovni ve srovnání s předkrizovým obdobím. Meziročně byla míra investic NP (neočištěná) nižší o 0,1 p. b. Za celý rok 2021 se investice NP zvýšily o 12,8 mld. korun. Jejich míra investic dosáhla 26,5 %, což bylo meziročně o 1,4 p. b. méně.

Vládní instituce

Ve 4. čtvrtletí 2021 vládní instituce (VI) hospodařily s deficitem 105,2 mld. korun. Deficit tak byl meziročně mírnější o 32,3 mld. Na zlepšení oproti předchozímu roku se podílel mírný nárůst příjmů i pokles na výdajové straně hospodaření. I tak byl deficit ve 4. čtvrtletí 2021 třetím nejhorším zaznamenaným saldem v celé časové řadě. Sezónně očištěná data ukazují na mezičtvrtletní zmírnění deficitu. Za celý rok 2021 se záporné saldo hospodaření VI prohloubilo o 30,2 mld. korun na 359,4 mld., což odpovídalo 5,9 % HDP.

Příjmy VI se ve 4. čtvrtletí 2021 meziročně zvýšily o 13,1 mld. korun (2,0 %) na 652,0 mld. Nejvíce ve směru růstu příjmů působily přijaté daně z výroby a dovozu (+20,3 mld. korun) a dále přijaté čisté sociální příspěvky (+13,8 mld.). Hlavně v případě daní se ale projevoval i vliv nízké srovnávací základny závěru roku 2020. Meziročně rostla i hodnota tržní produkce a produkce pro vlastní užití (+4,5 mld. korun), přijaté kapitálové transfery (+2,1 mld.) i ostatní běžné transfery (+1,9 mld.) a důchody z vlastnictví (+1,6 mld.). Silně se naopak propadaly přijaté běžné daně z důchodů a jmění (-31,2 mld. korun), na jejichž dynamice se projevovalo zrušení superhrubé mzdy platné od počátku roku. Za celý rok 2021 se příjmy VI zvýšily o 113,4 mld. korun (4,8 %). Nejvíce se na tom podílel nárůst přijatých čistých sociálních příspěvků (+103,8 mld. korun), u kterých se projevila i nízká srovnávací základna související s odpuštěním plateb OSVČ. Silně rostly i přijaté daně z výroby a dovozu (+51,9 mld. korun) a k růstu příjmů přispěla i hodnota tržní produkce a produkce pro vlastní užití (+16,4 mld.). Naopak výrazně se loni propadly přijaté běžné daně z důchodů a jmění (-67,9 mld.). Jde o jejich nejvyšší zaznamenaný propad⁹.

Výdaje VI se ve 4. čtvrtletí 2021 meziročně snížily o 19,2 mld. korun (-2,5 %) na 757,2 mld. Šlo o první meziroční pokles výdajů od 4. čtvrtletí 2016. Na poklesu se nejvíce podílely dotace (-14,4 mld. korun), které v posledních dvou letech zahrnovaly prostředky podpory pro podnikatele. Tyto podpory v závěru roku 2021 už nebyly v takové míře vypláceny. Úroveň dotací (35,9 mld. korun) se tak přiblížila hodnotám před rokem 2020. Ve 4. čtvrtletí meziročně klesaly i vyplácené kapitálové transfery¹⁰ (-5,3 mld. korun) a tvorba hrubého kapitálu a čisté pořízení nevyroběných aktiv (-3,6 mld.). Pod vlivem vysoké srovnávací základny u naturálních sociálních transferů byly meziročně nižší i vyplácené sociální dávky a naturální sociální transfery (-2,4 mld. korun). Ve 4. čtvrtletí výrazněji meziročně vzrostla jen mezispotřeba (+6,6 mld. korun). Za celý rok 2021 se výdaje VI zvýšily o 143,5 mld. korun (4,8 %). Masivně narůstaly výdaje na sociální

⁸ Míra investic nefinančních podniků je definována jako podíl hrubé tvorby fixního kapitálu k hrubé přidané hodnotě (P.51g / B.1g).

⁹ V roce 2020 v důsledku pandemie poklesly o 5,1 mld. korun. Předchozí propad z roku 2009 dosáhl 35,1 mld.

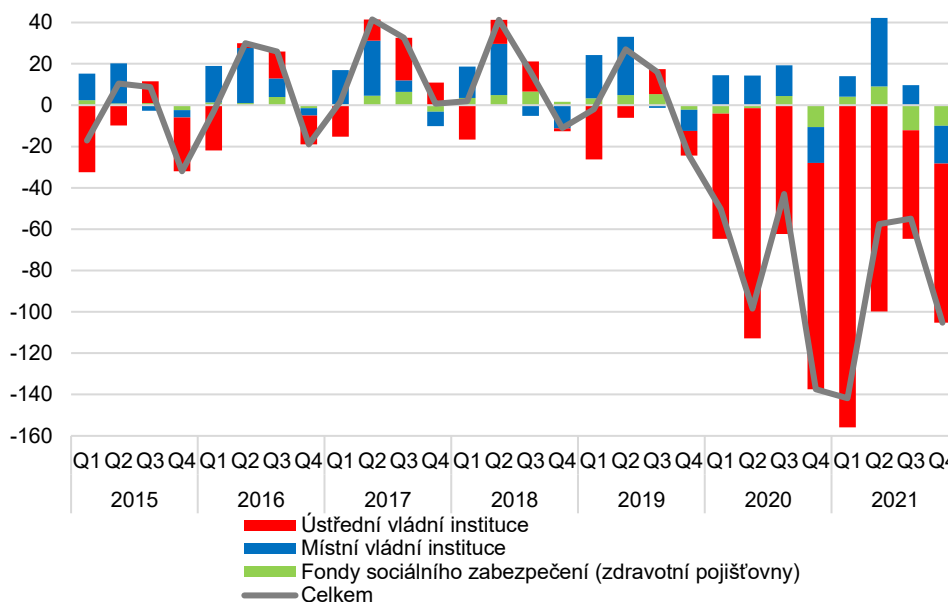
¹⁰ Položka zahrnovala kompenzační bonus pro OSVČ, jehož vyplácení se snížilo spolu s tím, jak byla rušena omezující opatření.

ANALÝZA

dávky (+61,1 mld. korun), zejména pod vlivem vyplacení nemocenských a ošetřovného v době vrcholu pandemie. O 42,7 mld. korun se meziročně zvýšily náhrady zaměstnancům – nejvýraznějšího přírůstku dosáhly ve 2. čtvrtletí, kdy docházelo k výplatě odměn zdravotnickému personálu. V souvislosti s výdaji na řešení dopadů pandemie byly loni zvýšeny i dotace (+26,1 mld. korun) a ostatní běžné transfery (+13,3 mld.). Výrazně loni klesly jen placené kapitálové transfery (−14,9 mld. korun).

Největší podíl na celkovém deficitu mělo v posledních dvou letech hospodaření ústředních vládních institucí, na kterých ležela většina výdajů souvisejících s kompenzací ekonomických dopadů pandemie, ale také výdaje na sociální dávky včetně starobních důchodů, které v posledních letech silně rostly. Ve 4. čtvrtletí 2021 deficit hospodaření ústředních vládních institucí dosáhl 77,0 mld. korun a meziročně se zmínil o 32,5 mld. Zmírnění deficitu napomohl především pokles výdajů subsektoru o 29,5 mld. korun (−5,4 %), především vyplacených dotací (−14,9 mld.). Nižší byly i vyplacené sociální dávky a naturální sociální transfery (−5,5 mld. korun), kapitálové transfery (−4,8 mld.) a ostatní běžné transfery (−4,0 mld.). Příjmy ústředních vládních institucí ve 4. čtvrtletí meziročně stagnovaly (+3,0 mld., 0,7 %). Proti přírůstkům přijatých daní z výroby a dovozu (+9,4 mld. korun), sociálních příspěvků (+7,1 mld.) nebo ostatních běžných transferů (+4,8 mld.) totiž působil výrazný propad přijatých běžných daní z důchodů a jmění (−24,8 mld.).

Graf 3: Saldo hospodaření vládních institucí (v mld. korun)

Zdroj: ČSÚ, národní účty

Za celý rok 2021 dosáhl deficit ústředních vládních institucí 385,0 mld. korun a prohloubil se o 41,1 mld. Růst výdajů (+92,3 mld. korun, 4,6 %) značně převyšoval přírůstek příjmů (+51,2 mld., 3,1 %). S výjimkou kapitálových transferů (−12,7 mld. korun) rostly všechny výdajové

ANALÝZA

složky, nejvíce sociální dávky a naturální sociální transfery (+35,2 mld.), ostatní běžné transfery¹¹ (+23,9 mld.), dotace (+21,5 mld.) a náhrady zaměstnancům (+12,6 mld.). Poměrně výrazný byl i přírůstek investic (+10,9 mld. korun). Na příjmové straně se značně zvyšovaly přijaté sociální příspěvky (+56,1 mld. korun), daně z výroby a dovozu (+20,8 mld.) nebo ostatní běžné transfery (+15,9 mld.). Negativně ale zapůsobil masivní propad přijatých běžných daní z důchodů a jmění (−59,3 mld. korun).

Subsektor místních vládních institucí hospodařil také s deficitem, který se meziročně prohloubil o 0,9 mld. korun na 18,3 mld. Růst jejich výdajů (+3,4 mld. korun, 1,6 %) mírně převýšil dynamiku příjmů (+2,4 mld., 1,2 %). Na straně výdajů ve 4. čtvrtletí nejvíce meziročně posilovala mezipotřeba (+5,9 mld. korun) a náhrady zaměstnancům (+1,9 mld.). Nižší byly výdaje na kapitálové transfery (−2,1 mld. korun) a výdaje na tvorbu hrubého kapitálu a čisté pořízení nevyroběných aktiv (−4,0 mld.), z toho investice meziročně klesly o 1,7 mld. V případě příjmů nejvíce meziročně rostly přijaté daně z výroby a dovozu (+10,9 mld. korun) a hodnota tržní produkce (+3,7 mld.). Ve směru poklesu příjmů ale silně působily běžné daně z důchodů a jmění (−6,4 mld. korun), přijaté kapitálové transfery (−3,3 mld.) a ostatní běžné transfery (−2,2 mld.). Za celý rok 2021 místní vládní instituce dosáhly přebytku 34,6 mld. korun, což bylo meziročně o 8,2 mld. více. Tomu napomohl růst příjmů o 49,9 mld. korun (6,5 %) při navýšení výdajů o 41,7 mld. (5,6 %). Nejvíce se loni místním vládním institucím zvýšily příjmy z daní z výroby a dovozu (+31,1 mld. korun) a pak přijaté ostatní běžné transfery (+25,9 mld.). Klesaly jimí přijaté běžné daně z důchodů a jmění (−8,6 mld. korun) a kapitálové transfery (−7,6 mld.). Největší podíl na růstu výdajů měly u místních vládních institucí náhrady zaměstnancům (+30,0 mld. korun). Výrazně klesly jejich výdaje na tvorbu hrubého kapitálu a pořízení nevyroběných aktiv (−7,2 mld. korun).

Fondy sociálního zabezpečení (zdravotní pojišťovny) ve 4. čtvrtletí 2021 hospodařily s deficitem 10,0 mld. korun, což bylo meziročně o 0,7 mld. více. Jejich výdaje vzrostly o 7,0 mld. korun (6,3 %), zatímco příjmy byly vyšší o 7,7 mld. (7,6 %). Růst příjmů podpořilo zejména navýšení přijatých sociálních příspěvků (+6,7 mld. korun). Na straně výdajů narůstaly ostatní běžné transfery (+4,7 mld. korun) i sociální dávky a naturální sociální transfery (+2,4 mld.). Za celý rok 2021 skončily zdravotní pojišťovny v deficitu 9,0 mld. korun, což byl meziročně o 2,7 mld. lepší výsledek. Růst jejich příjmů o 48,7 mld. korun (13,6 %) nejvíce podpořily přijaté sociální příspěvky (+47,5 mld.). Naopak za přírůstkem výdajů o 46,0 mld. korun (12,4 %) podobnou měrou stály běžné transfery (+23,9 mld.) a sociální dávky a naturální sociální transfery (+22,6 mld.).

Dluh sektoru vládních institucí ve 4. čtvrtletí 2021 dosáhl 2 566,6 mld. korun¹², což bylo meziročně o 417,3 mld. korun více. Míra zadlužení vládních institucí dosáhla 41,9 % HDP, což představovalo meziroční nárůst o 4,2 p. b. Proti zvýšení míry zadlužení přitom působil vývoj HDP (−2,6 p. b.), zatímco nominální dluh přispěl 6,8 p. b. Meziroční navýšení dluhu probíhalo zejména

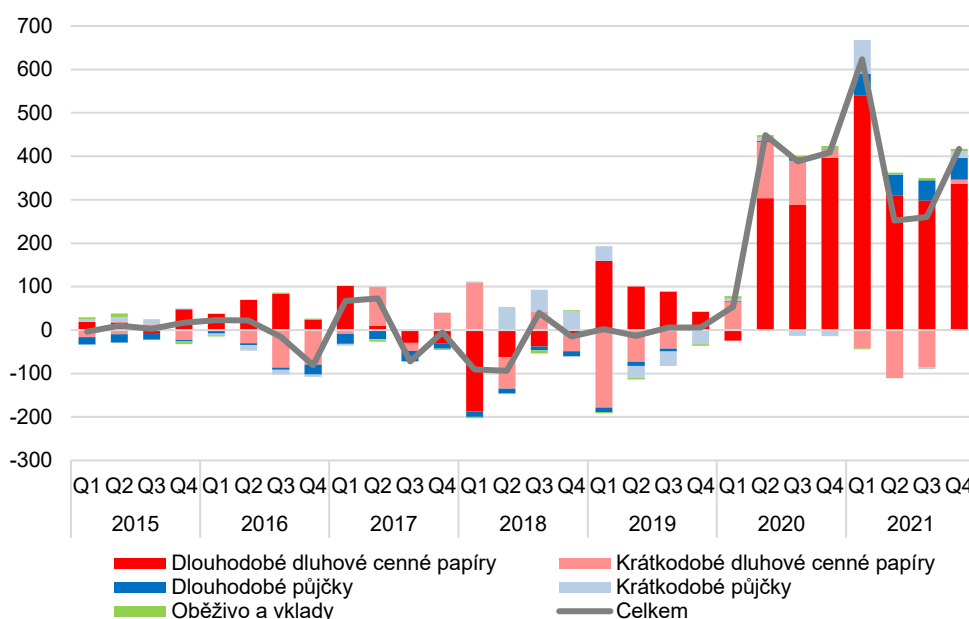
¹¹ Položka zahrnovala zejména transfery subsektoru místních vládních institucí jako kompenzace za propad vzniklý vyplácením kompenzačního bonusu.

¹² Dluh v sektorových účtech se liší (číselně i metodicky) od Maastrichtského dluhu pro potřeby EDP statistiky. Liší se zejména zahrnuté závazky i způsob jejich ohodnocení. Celkové závazky v sektorových účtech zahrnují navíc měnové zlato a zvláštní práva čerpání, účasti a podíly v investičních fondech, pojistné a penzijní programy, finanční deriváty a zaměstnanecké opce a ostatní závazky. Všechny závazky jsou oceněny tržní hodnotou a bez vlivu souvisejících derivátových obchodů. Zdroj: Rybáček, V., Musil, P. (2020). Vztah mezi saldem hospodaření a dluhem vládních institucí. *Politická ekonomie*, 68(4), 462–482, <https://doi.org/10.18267/j.polek.1290>.

ANALÝZA

prostřednictvím dluhových cenných papírů (+346,1 mld. korun). Z toho se objem dlouhodobých dluhopisů meziročně zvýšil o 336,7 mld. korun, zatímco ty krátkodobé vzrostly o 9,4 mld. Objem půjček byl meziročně vyšší o 66,0 mld. korun, z toho většinu tvořily dlouhodobé půjčky, kterých přibýlo o 50,2 mld.

Graf 4: Dluh sektoru vládních institucí a jeho struktura (meziroční změna v mld. korun)

Zdroj: ČSÚ, národní účty

Domácnosti

Hrubý disponibilní důchod (HDD) domácností ve 4. čtvrtletí 2021 dosáhl 900,5 mld. korun a meziročně se zvýšil o 47,0 mld. (5,5 %). Pokračovala tak solidní dynamika nominálního růstu příjmů domácností. S výjimkou 2. čtvrtletí 2020 neklesl meziroční přírůstek HDD domácností pod 5% úroveň celých pět let. Posilující růst cen ale loni z kupní síly domácností stále výrazněji ukrajoval, takže reálný meziroční přírůstek HDD ve 4. čtvrtletí dosáhl jen 0,7 %¹³, což bylo nejméně od konce roku 2013. Sezónně očištěný HDD domácností se ve 4. kvartálu mezičtvrtletně zvýšil o 4,5 mld. korun. Za celý rok 2021 se hrubý disponibilní důchod domácností zvýšil o 198,1 mld. korun (6,2 %) na 3 391,0 mld. Po očištění o cenové vlivy reálný přírůstek HDD loni dosáhl 3,1 %.

Domácnostem ve 4. čtvrtletí náleželo 577,6 mld. korun ve formě mezd a platů. Meziročně se jejich objem nominálně zvýšil o 36,1 mld. korun (6,7 %) a reálně o 1,8 %. Sociální příspěvky zaměstnavatelů ale meziročně mírně klesly (-0,8 mld. korun, -0,4 %), což je dáno vysokou srovnávací základnou konce roku 2020, kdy právě do sociálních příspěvků zaměstnavatelů účetně patřily prostředky z tehdy fungujících vládních programů podpory zaměstnanosti. Za celý

¹³ Pro očištění o vliv cen byl použit deflátor výdajů na konečnou spotřebu domácností. Ve 4. čtvrtletí 2021 činil cenový nárůst 4,8 %, za celý rok 2021 to byla 3,0 %.

ANALÝZA

rok 2021 mzdy a platy domácností dosáhly 2 136,2 mld. korun a meziročně se zvýšily o 123,5 mld. (6,1 %). Jejich reálný přírůstek dosáhl 3,0 %.

Hrubý smíšený důchod¹⁴ podnikatelů zařazených do sektoru domácností ve 4. čtvrtletí dosáhl 168,9 mld. korun, což bylo meziročně o 23,4 mld. více. Mezičtvrtletně byl hrubý smíšený důchod vyšší o 3,4 mld. korun (sezónně očištěno). Hrubý provozní přebytek¹⁵ dosáhl 82,4 mld. korun a meziročně vzrostl o 2,9 mld. Za celý rok 2021 se hrubý smíšený důchod zvýšil o 60,5 mld. korun, překonal propad z roku 2020 a převýšil úroveň předkrizového roku 2019. Hrubý provozní přebytek byl loni vyšší o 17,8 mld. Saldo důchodů z vlastnictví ve 4. čtvrtletí dosáhlo přebytku 34,0 mld. korun a meziročně kleslo o 8,6 mld. Oproti stejnému období roku 2020 se snížily zejména reinvestované zisky z přímých zahraničních investic (-7,9 mld. korun). Mírně rostl objem úroků náležejících domácnostem. V roce 2021 celkově kladné saldo důchodů z vlastnictví kleslo o 7,4 mld. korun na 144,9 mld. Opět za tím stály zejména klesající reinvestice.

Saldo sociálních důchodů ve 4. čtvrtletí 2021 dosáhlo přebytku 103,5 mld. korun. Kladné saldo bylo meziročně nižší o 22,0 mld. korun, ale nadále zůstávalo výrazně nad úroveň, kterou mělo před rokem 2020¹⁶. Sociální dávky, které domácnosti obdržely, meziročně klesly o 13,4 mld. korun na 219,9 mld., zatímco sociální příspěvky, které odvedly, byly vyšší o 8,7 mld. a dosáhly 116,3 mld. Saldo ostatních transferů bylo kladné a činilo 5,2 mld. korun, což bylo meziročně o 0,9 mld. méně. Domácnosti odvedly ve 4. čtvrtletí 71,0 mld. korun ve formě běžných daní z důchodů a jmění. Meziročně to bylo méně o 15,1 mld. korun. Ve srovnání se stejným obdobím minulých let objem běžných daní zaostával i za lety 2019 a 2018. Projevilo se tak zrušení superhrubé mzdy. Za celý rok 2021 saldo sociálních důchodů kleslo o 21,9 mld. korun na 472,4 mld. Sociální dávky, které domácnosti obdržely, byly vyšší o 36,5 mld. korun a naopak sociální příspěvky, které odvedly, byly vyšší o 58,4 mld. Kladné saldo ostatních transferů se zmírnilo o 2,7 mld. korun na 5,9 mld. Domácnosti celkově odvedly 280,0 mld. korun jako běžné daně z důchodů a jmění. Celkově je to o 28,2 mld. korun méně než v roce 2020 a nejméně od roku 2017.

Ve 4. čtvrtletí na domácnosti dolehly obavy z postupně zrychlujícího růstu cen, které se také projeví na jejich spotřebním chování. Meziročně sice výdaje domácností na konečnou spotřebu nominálně vzrostly o 93,8 mld. korun na 731,3 mld., z velké části ale šlo o vliv nízké srovnávací základny konce roku 2020, kdy byl omezen provoz v maloobchodě¹⁷. Naopak sezónně očištěné údaje ukazují na mezičtvrtletní propad spotřeby o 11,4 mld. korun. Domácnosti spotřebovaly také statky a služby ve formě naturálních sociálních transferů, jejichž hodnota ve 4. čtvrtletí meziročně stoupla o 14,6 mld. korun na 238,8 mld. Za celý rok 2021 spotřeba domácností stoupla o 192,5 mld. korun na 2 737,4 mld., což byl největší zaznamenaný přírůstek. Naturální sociální transfery domácnostem loni stouply o 78,1 mld. korun na 825,3 mld.

Hrubé úspory domácností¹⁸ ve 4. čtvrtletí dosáhly 181,2 mld. korun a meziročně klesly o 45,8 mld. Mezičtvrtletně se hrubé úspory zvýšily o 17,7 mld. korun. V posledním čtvrtletí roku

¹⁴ Zachycuje příjmy z podnikání drobných podnikatelů zařazených do sektoru domácností.

¹⁵ Zachycuje hodnotu produkce domácností pro vlastní spotřebu a rovněž imputované nájemné a poskytování služeb bydlení.

¹⁶ Ve 4. čtvrtletí 2019 to bylo 89,1 mld. korun.

¹⁷ Maloobchod byl omezen od 22. října 2020 až do 10. května 2021. Omezení neplatila v průběhu prosince 2020.

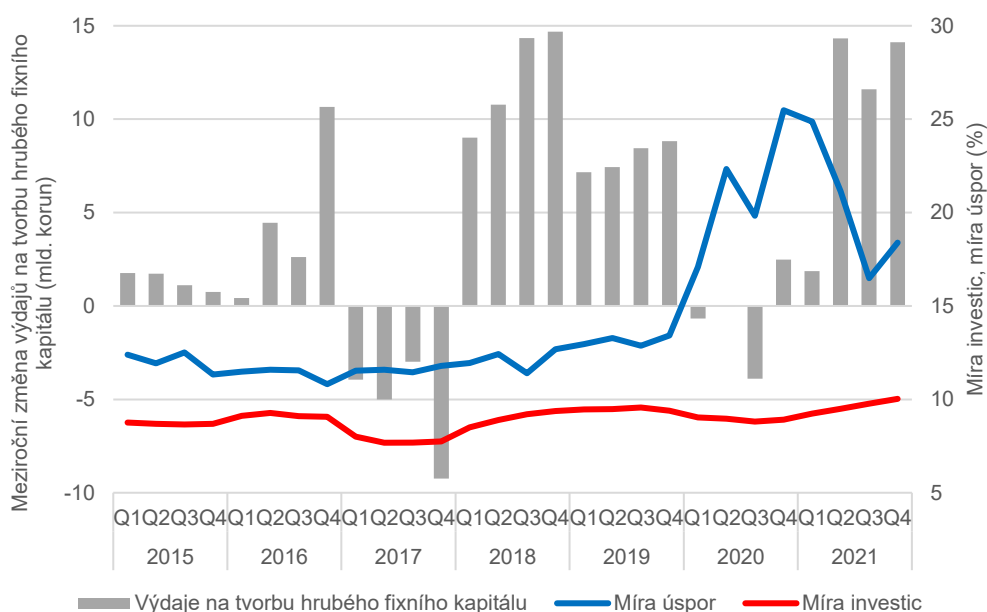
¹⁸ Rozdíl mezi hrubým disponibilním důchodem upraveným o čistý podíl domácností na rezervách penzijních fondů a výdaji na konečnou spotřebu (B.6g + D.8 – P.3).

ANALÝZA

bývají sezónně neočištěné hrubé úspory obvykle nejvyšší za celý rok, ale to loni neplatilo – kvůli omezení spotřeby domácností byly úspory nejvyšší v 1. čtvrtletí. Za celý rok 2021 hrubé úspory dosáhly 690,6 mld. korun a oproti roku 2020 byly vyšší o 4,5 mld. Ve srovnání s rokem 2019 byly vyšší o 287,1 mld. korun. Míra úspor¹⁹ ve 4. čtvrtletí 2021 po sérii poklesů opět mezičtvrtletně stoupla o 1,9 p. b. na 18,4 % (sezónně očištěno). Meziročně byla nižší o 6,4 p. b. (sezónně neočištěno). Za celý rok 2021 dosáhla míra úspor 20,1 %, meziročně to bylo o 1,1 p. b. méně.

Graf 5: Meziroční změna výdajů na tvorbu hrubého fixního kapitálu (mld. korun) a míra úspor a míra investic sektoru domácností (v %, sezónně očištěno)

Zdroj: ČSÚ, národní účty

Ve 4. čtvrtletí domácnosti (zejména drobní podnikatelé) obdržely 3,9 mld. korun ve formě kapitálových transferů. To bylo meziročně o 3,7 mld. méně. Naprostá většina z tohoto poklesu připadla na ostatní kapitálové transfery (zahrnovaly výplatu kompenzačních bonusů), které byly meziročně nižší o 3,4 mld. korun. Investiční dotace se meziročně snížily o 0,2 mld. korun na 2,0 mld., což je úroveň srovnatelná se stejným obdobím předchozích let. Za celý rok 2021 domácnosti přijaly kapitálové transfery v hodnotě 35,0 mld. korun, což bylo meziročně o 6,6 mld. méně, ale ve srovnání s většinou předcovidových let šlo stále o mimořádně vysokou částku. Důvodem byly hlavně ostatní kapitálové transfery. Ty loni sice meziročně klesly o 7,0 mld. korun, ale pod vlivem kompenzačních bonusů vyplácených drobným podnikatelům zůstaly na vysoké úrovni 23,2 mld. Investiční dotace dosáhly 11,8 mld. korun, což bylo téměř stejně jako v roce 2020 (+0,4 mld.).

¹⁹ Míra úspor domácností je definována jako podíl hrubých úspor a hrubého disponibilního důchodu se zahrnutím úpravy o čistý podíl domácností na rezervách penzijních fondů (B.8g / (B.6g + D.8)). Hrubé úspory představují část hrubého disponibilního důchodu, která nebyla spotřebována ve formě výdajů na konečnou spotřebu.

ANALÝZA

Na rozdíl od spotřeby se dynamika investic domácností v závěru roku nezmírňovala. Výdaje domácností na tvorbu hrubého fixního kapitálu ve 4. čtvrtletí 2021 dosáhly 102,0 mld. korun a meziročně se zvýšily o 14,1 mld. Mezičtvrtletní přírůstek investic dosáhl 2,9 mld. korun. Výsledná míra investic²⁰ (sezónně očištěná) mezičtvrtletně vzrostla o 0,2 p. b. na 10,0 % (nejvíce od 1. čtvrtletí 2011). Meziročně se (neочиštěná) míra investic zvýšila o 1,0 p. b. Za celý rok 2021 se investice domácností zvýšily o 41,9 mld. korun na 330,3 mld. Jejich míra investic vzrostla o 0,7 p. b. na 9,6 %, což bylo nejvíce od roku 2011.

Finanční vztahy s nerezidenty

Ve 4. čtvrtletí 2021 meziroční dynamika dovozu opět značně převyšovala vývoz. Vývozcům v lepších výsledcích překáželo narušení dodavatelských řetězců, ale hodnota dovozu se zvýšila pod vlivem rostoucích cen surovin a také meziročně silnější domácí poptávky. Zatímco hodnota exportu byla meziročně vyšší o 9,2 mld. korun a dosáhla 1 159,7 mld., import vzrostl o 132,4 mld. na 1 161,8 mld. Výsledkem bylo výrazné zhoršení bilance zahraničního obchodu. Saldo se meziročně propadlo o 123,2 mld. korun do deficitu 2,0 mld. Za celý rok 2021 vývoz vzrostl o 399,7 mld. korun a dovoz o 602,1 mld. Bilance zahraničního obchodu loni dosáhla přebytku 186,6 mld. korun, který byl o 202,4 mld. nižší.

Nerezidenti²¹ z domácí ekonomiky obdrželi 101,9 mld. korun ve formě důchodů z vlastnictví. Meziročně to byla o 31,1 mld. korun vyšší částka. Nárůst lze ale přičíst především navýšení reinvestovaných zisků z přímých zahraničních investic o 97,3 mld. korun a také růstu úroků o 4,5 mld. Naopak objem rozdělovaných důchodů společností byl meziročně nižší o 70,6 mld. korun a dosáhl 29,1 mld., což bylo za 4. čtvrtletí nejméně od roku 2005. Domácí investoři si připsali 40,4 mld. korun ve formě důchodů z vlastnictví v zahraničí, meziročně o 1,7 mld. méně. Nižší byly zejména reinvestované zisky (−3,8 mld. korun), naopak úroky (+1,9 mld.) a rozdělované důchody společností (+0,7 mld.) byly vyšší. Čistý odliv důchodů z vlastnictví do zahraničí ve 4. čtvrtletí 2021 meziročně vzrostl o 32,8 mld. korun na 61,4 mld. Za celý rok 2021 si nerezidenti připsali důchody z vlastnictví ve výši 452,7 mld. korun, což bylo o 21,6 mld. více, ale hluboce pod vrcholem z roku 2019²². Vyšší byly reinvestované zisky, které dosáhly 167,7 mld. korun (+27,0 mld.), ale rozdělované důchody společností se loni celkově snížily o 8,8 mld. na 207,1 mld. Domácím investorům v zahraničí náleželo 174,6 mld. korun (−18,4 mld.) ve formě důchodů z vlastnictví, přičemž se snížily rozdělované důchody společností (−6,1 mld.) i reinvestované zisky (−11,2 mld.). Čistý odliv důchodů z vlastnictví do zahraničí loni dosáhl 278,1 mld. korun a meziročně se zvýšil o 40,0 mld. Oproti období let 2013–2019, kdy odliv značně přesahoval 300 mld. korun, ale zůstává nižší.

Domácí ekonomika si ve 4. čtvrtletí připsala 20,3 mld. korun ve formě náhrad zaměstnancům (meziročně o 1,2 mld. více). Do zahraničí bylo naopak vyplaceno 15,7 mld. korun (+2,2 mld.). Saldo zůstalo kladné a dosáhlo 4,5 mld. korun, což bylo meziročně o 1,0 mld. méně. Do zahraničí bylo zapláceno 2,8 mld. korun ve formě daní z výroby a dovozu a naopak ze zahraničí domácí

²⁰ Míra investic domácností je definována jako podíl hrubé tvorby fixního kapitálu k hrubému disponibilnímu důchodu se zahrnutím úpravy o čistý podíl domácností na rezervách penzijních fondů (P.51g / (B.6g + D.8)).

²¹ Nerezidenti představují různorodé seskupení jednotek, jejichž společným znakem je, že nesídlí na ekonomickém území státu, ale mají s daným národním hospodářstvím ekonomické vztahy.

²² V roce 2019 důchody z vlastnictví nerezidentů dosáhly 608,8 mld. korun a z toho rozdělované důchody společností činily 354,8 mld.

ANALÝZA

ekonomika získala dotace ve výši 17,7 mld. Saldo prvotních důchodů dosáhlo deficitu 41,9 mld. korun, a meziročně se tak deficit prohloubil o 34,7 mld. Za celý rok 2021 domácí ekonomika ze zahraničí obdržela 73,5 mld. korun ve formě náhrad zaměstnancům (-2,8 mld.). Do zahraničí bylo takto vyplaceno 60,1 mld. (+8,2 mld.). Výsledné saldo tak dosáhlo přebytku 13,4 mld. korun, ale ten se snížil o 11,0 mld. Daně z výroby a dovozu zaplacené do zahraničí loni stouply o 1,3 mld. korun na 9,7 mld. a dotace, které domácí ekonomika obdržela, vzrostly o 0,7 mld. na 37,4 mld. korun. Saldo prvotních důchodů za celý loňský rok dosáhlo deficitu 237,1 mld. korun. Schodek se tak prohloubil o 52,9 mld. korun, ale byl pod úrovní, kterou měl v letech 2007–2019.

Saldo druhotných důchodů ve 4. čtvrtletí dosáhlo deficitu 17,9 mld. korun, který se meziročně zmírnil o 1,2 mld. Především velké meziroční zhoršení bilance zahraničního obchodu bylo důvodem výsledného deficitu salda běžných transakcí domácí ekonomiky se zahraničím. Schodek dosáhl 61,9 mld. korun a meziročně jde o výsledek horší o 156,7 mld. V rámci 4. kvartálu je deficit poměrně obvyklý²³, ale loni šlo o nejhlubší vůbec zaznamenaný schodek. Za celý rok 2021 se deficit salda druhotných důchodů zhoršil o 6,4 mld. korun na 69,6 mld. Saldo běžných transakcí domácí ekonomiky se zahraničím dosáhlo schodku 120,4 mld. korun. Z rekordního přebytku, kterého dosáhlo v roce 2020, tak saldo spadlo do obvyklého deficitu. Schodek byl ale nejhlubší od roku 2011.

V podobě kapitálových transferů ze zahraničí přiteklo 21,7 mld. korun, což bylo meziročně o 4,0 mld. více. Z toho naprostou většinu – 20,5 mld. korun (+3,1 mld.) – tvořily investiční dotace. Celkové saldo kapitálových transferů mezi domácí ekonomikou a zahraničím činilo 20,1 mld. korun, meziročně o 3,7 mld. více. Domácí ekonomika se ve 4. čtvrtletí dostala vůči zahraničí do čisté záporné pozice a čisté výpůjčky činily 26,5 mld. korun (meziročně o 133,4 mld. horší výsledek). Za celý rok 2021 si česká ekonomika připsala 83,7 mld. korun ve formě kapitálových transferů ze zahraničí, meziročně o 12,2 mld. více. Z toho 69,5 mld. korun (přibližně stejně jako v roce 2020) tvořily investiční dotace, ale mimořádně se navýšil objem ostatních kapitálových transferů (14,2 mld., meziročně více o 11,8 mld.). Celkově loni saldo kapitálových transferů dosáhlo přebytku 71,9 mld. korun (+8,5 mld.), což byla nejvyšší úroveň od roku 2015. Čistá pozice domácí ekonomiky vůči zahraničí byla za celý rok 2021 záporná a čisté výpůjčky dosáhly 34,3 mld. korun (meziročně o 246,0 mld. horší výsledek).

Autor/Kontakt/Zpracovala

Karolína Zábojníková

Odbor Kancelář předsedy

Tel.: 542 528 112

E-mail: karolina.zabojnikova@czso.cz

²³ Výjimkou za posledních dvacet let bylo jen 4. čtvrtletí 2020. V kumulaci za celý rok bylo dosaženo přebytku pouze v letech 2017 a 2020.